

На початку чергового засідання Президії НАН України 29 квітня 2009 року учасники засідання заслухали інформацію академіка НАН України Б.Є.Патона щодо основних завдань новообраного складу Президії НАН України та розподілу обов'язків між членами Президії НАН України.

Академік НАН України Б.Є.Патон підкреслив, що перед Президією НАН України в її новому складі стоять винятково важливі та відповідальні завдання. Про це багато було сказано на сесії Загальних зборів НАН України. Зокрема, пріоритети у діяльності Академії визначені в виступі Президента України В.А.Ющенка. Серед них – участь вчених у формуванні національної відповіді на виклики економічної кризи, реалізація енергетичної стратегії, розвиток широкого спектру актуальних соціогуманітарних досліджень.

Слід врахувати цілий ряд нових завдань, що останнім часом постали перед НАН України. Серед них – формування ефективної системи координації фундаментальних досліджень. Необхідно забезпечити реалізацію основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень, якісну експертизу фундаментальної тематики всіх наукових установ країни.

В сучасних умовах потребує суттєвого поліпшення робота із залучення позабюджетних коштів, в першу чергу за рахунок госпдоговірної тематики.

Треба досягти кардинальних зрушень в інноваційній діяльності установ Академії.

Одним із головних пріоритетів залишається забезпечення активної участі вчених Академії у вирішенні актуальних загальнодержавних проблем. Роль Національної академії наук України у розв'язанні першочергових завдань розвитку України значною мірою визначалася і буде надалі визначатися співпрацею з державною владою. Необхідно забезпечити практичне наповнення визначених спільно з Урядом 10 найважливіших напрямів наукових досліджень і розробок, що здатні суттєво вплинути на соціально-економічний розвиток країни. На їх виконанні потрібно зосередити зусилля секцій, відділень і наукових установ НАН України.

Подальшому налагодженню ефективної взаємодії науки і влади має сприяти активна робота представників Академії у складі колегій та науково-технічних рад міністерств і відомств.

Суттєвих організаційних заходів і відповідного відображення у розподілі обов'язків між членами Президії НАН України потребують і деякі традиційні питання – зокрема, майнові, діяльність госпрозрахункових підприємств, міжнародне співробітництво з окремими країнами та зарубіжними науковими центрами за відповідними угодами, поліпшення кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення наукових досліджень, координація діяльності регіональних наукових центрів.

Важливо також забезпечити більш рівномірний розподіл обов'язків між членами Президії НАН України. За кожним з них мають бути закріплені чітко визначені питання, за вирішення яких він повинен повністю відповідати.

Наступним і теж невідкладним кроком нового складу Президії НАН України має стати розробка та затвердження плану заходів або програми подальшої діяльності Академії відповідно до тих основних завдань, які визначені Загальними зборами НАН України. Голови секцій, академіки-секретарі відділень, голови наукових центрів та інші члени Президії НАН України повинні не гаючи часу почати підготовку відповідних пропозицій.

На сесії Загальних зборів НАН України було сказано про те, що секції Академії мають діяти значно активніше. Вагоме місце в їх роботі має посідати ґрунтовна підготовка прогностичних, концептуальних і програмних документів загальнонаціональної ваги.

Відповідальні завдання постають і перед академіками-секретарями та бюро відділень НАН України. В першу чергу це стосується таких питань, як актуалізація наукових напрямів та їх фінансове забезпечення, належна оцінка отриманих результатів досліджень та їх практичного застосування, зважені підходи до затвердження нових і прийняття завершених наукових тем. Перевірки ефективності витрачання Академією бюджетних коштів, проведені Рахунковою палатою та Головним контрольно-ревізійним управлінням, показали, що в багатьох відділеннях належного порядку в цих справах немає.

Голови регіональних наукових центрів мають налагодити більш тісну та результативну взаємодію з місцевими органами влади, виробничими та фінансово-промисловими структурами. І, головне, здійснювати активну роботу з тим, щоб ці центри були дійсно визнані як головні у регіоні міжвідомчі науково-координаційні установи.

Важливим завданням нового складу Президії НАН України, насамперед віце-президентів, академіків-секретарів та головного вченого секретаря НАН України, має стати забезпечення більш ефективної роботи апарату Президії НАН України. Треба, зокрема, взяти курс на омолодження працівників апарату, залучення до цієї роботи кваліфікованих фахівців, в першу чергу талановитої та перспективної молоді. Це стосується й відповідних підрозділів наших регіональних наукових центрів.

Далі учасники засідання заслухали та обговорили наукову доповідь академіка НАН України Д.М.Гродзинського «Радіологічні наслідки Чорнобильської катастрофи».

В обговоренні взяли участь академіки НАН України Б.Є.Патон, В.П.Кухар, В.М.Шестопапов, В.В.Моргун, академік Української академії аграрних наук Б.С.Прістер, директор Наукового центру радіаційної медицини АМН України В.Г.Бєбешко, завідувач кафедри радіобіології Національного університету біоресурсів і природокористування України І.М.Гудков, заступник

міністра України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи В.І.Холоша.

Президія НАН України відзначила важливість питання щодо медико-біологічних та інших наслідків Чорнобильської катастрофи 1986 року. Ця катастрофа була безпрецедентною за кількістю радіонуклідних викидів у зовнішнє середовище, що призвело до забруднення величезних територій європейських країн і створило умови для зростання доз опромінення населення. Оскільки людство практично уперше зустрілося з радіаційною катастрофою такого масштабу, то виникло багато несподіваних проблем, які вимагали негайного вирішення, а також сформувалася неузгодженість оцінок того, що трапилось, та подальших рішень.

Науковці Академії з перших днів аварії на ЧАЕС взяли активну участь у вирішенні низки вкрай важливих і складних проблем починаючи з встановлення моніторингу над паливними масами зруйнованого 4-го енергоблоку й розробки принципів зонування забруднених радіонуклідами територій до забезпечення пилоутримання на дорогах. Великий загін вчених багатьох інститутів Академії протягом тривалого часу забезпечував науковий супровід всієї діяльності працівників ЧАЕС і Зони відчуження, скерованої на подолання негативних наслідків аварії. І цю роботу Академії важко переоцінити.

Представлена на засіданні доповідь охоплює найважливіші аспекти віддалених наслідків аварії – радіологічний стан забруднених радіонуклідами територій, відображення Чорнобильської катастрофи на здоров'ї населення та на можливих молекулярно-генетичних причинах зростання захворюваності.

Учені з ряду біологічних та інших інститутів провели всебічне дослідження динаміки формування післяаварійної радіонуклідної складової екосистем та впливів хронічного опромінення на різні біологічні системи. Завдяки цьому були виявлені нові закономірності біологічної дії радіації в малих дозах. Використання таких досліджень має сприяти розробці практичних заходів з пом'якшення медико-біологічних наслідків Чорнобильської катастрофи.

Проте слід зауважити, що в останні кілька років зазначенні роботи почали скорочуватись, і не останньою причиною цього є невмотивоване припинення їх фінансування з боку МНС України. Неуважне ставлення до забезпечення наукового супроводу робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії, супроводжується невиправданими негативними явищами. Так, останніми роками зростає радіологічна загроза, зумовлена практично повним припиненням застосування контрзаходів стосовно надходження радіонуклідів в сільськогосподарську продукцію.

Слід звернути увагу на гостру необхідність підтримки всебічних досліджень наслідків Чорнобильської катастрофи, що матиме важливе значення для майбутнього. Необхідно повною мірою використати ті унікальні умови, що створились навколо ЧАЕС після аварії, де можна проводити дослідження в галузі експериментальної еволюції, в чому може виявитись зацікавленою

світова наукова спільнота. У зв'язку з цим потрібно передбачити розробку конкретних заходів і визначити конкретних відповідальних за активізацію зазначених робіт.

На закінчення Президія НАН України ухвалила відповідне рішення.

Учасники засідання заслухали та обговорили доповідь директора Інституту фізики конденсованих систем НАН України члена-кореспондента НАН України І.М.Мриглода про наукову та науково-організаційну діяльність інституту.

У доповіді та виступах академіків НАН України Б.Є.Патона, А.Г.Загороднього, З.Т.Назарчука, В.Г.Бар'яхтара, І.Р.Юхновського, В.М.Локтева було відзначено, що сьогодні в інституті успішно розвиваються важливі фундаментальні дослідження зі статистичної теорії твердого тіла і м'якої речовини, результати яких використовуються при розрахунках основних характеристик конденсованих систем.

Крім важливих фундаментальних досліджень, інститут проводить також роботи прикладного характеру, спрямовані на розвиток інформаційних технологій, засобів захисту цінних паперів, вивчення властивостей паливовмісних матеріалів в об'єкті «Укриття» тощо.

Заслуговує схвалення започаткована інститутом науково-телекомунікаційна діяльність, яку здійснює «Українська академічна мережа» (УАРНЕТ) і яка стала складовою ГРІД-мережі НАН України.

Було відзначено також цілеспрямовану діяльність інституту з підготовки наукових кадрів. Середній вік наукових працівників, а їх в інституті 80% від загальної кількості співробітників, складає 40 років. Це показник, на який необхідно орієнтуватися майже всім установам Академії.

Серед недоліків та проблем, на які потрібно звернути першочергову увагу, було зазначено, що в інституті все ще замало узагальнюючих монографій, у тому числі з фізики рідкого стану та м'якої речовини – на пряму, який там досить давно і успішно розвивається.

З огляду на географічне розташування інституту, доцільно більш широко використовувати творчі зв'язки з науковими установами Польщі, Румунії, Словаччини, Чехії.

В цілому Президія НАН України високо оцінила наукову та науково-організаційну діяльність Інституту фізики конденсованих систем НАН України.

На закінчення Президія НАН України ухвалила відповідне рішення.

Крім того, Президія НАН України заслухала інформацію про затвердження директорів наукових установ НАН України; про затвердження заступників академіків-секретарів та складу бюро відділень Національної академії наук України; про участь НАН України у відзначенні 65-річчя

перемоги у Великій Вітчизняній війні; про створення Комісії Президії НАН України з розробки заходів щодо підвищення ефективності діяльності Національного музею народної архітектури та побуту України; про затвердження складу редакційної колегії журналу «Вісник Національної академії наук України»; було розглянуто низку кадрових питань та прийнято рішення про нагородження відзнаками Національної академії наук України тощо.

Секретаріат Президії НАН України